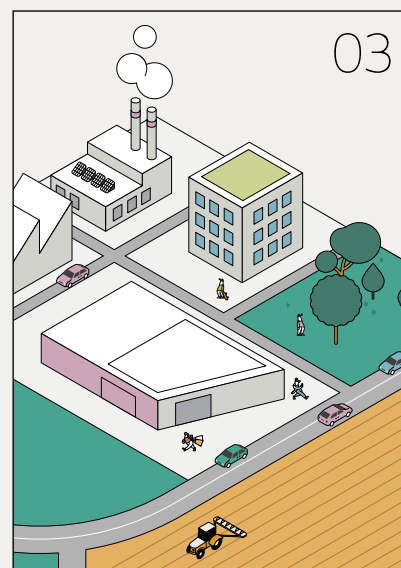
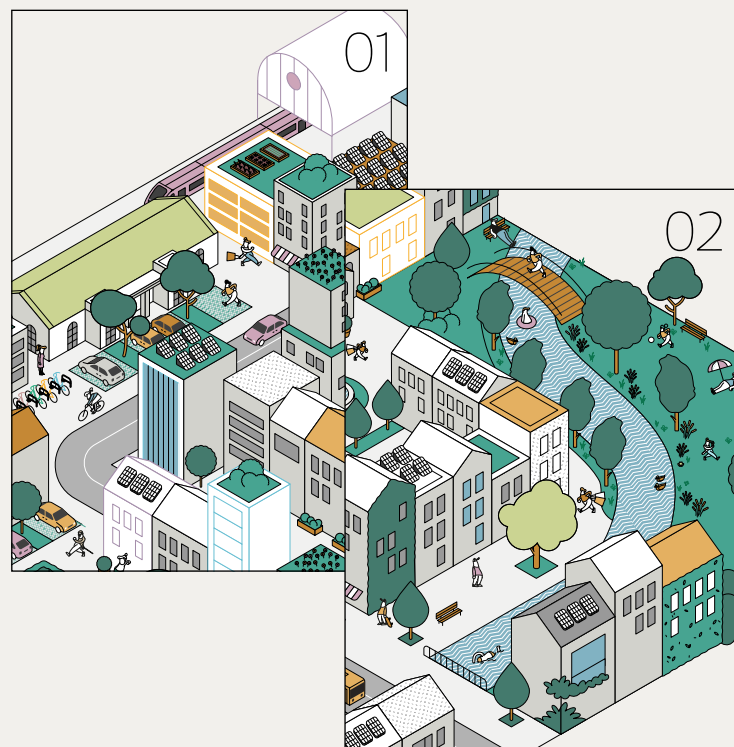

LOKALE OMGEVINGSHANDHAVING VOOR EEN STERK OMGEVINGSBELEID

HOE BRENG JE LOKALE OMGEVINGSHANDHAVING
TOT LEVEN IN BELEID ÉN PRAKTIJK?

1. Waarom een lokaal omgevingshandhavingsbeleid voeren?	4
2. Bouwstenen van een lokaal omgevingshandhavingsplan	6
3. Succesfactoren om je beleid in de praktijk te brengen	16
4. Aan de slag	22

Omgevingsbeleid heeft betrekking op het beleid dat wordt gevoerd op het vlak van milieu, natuur en ruimtelijke ordening. Omgevingshandhaving draagt bij tot de realisatie van dat beleid door de nalevingsgraad van vergunningen en regelgeving te verbeteren en instrumenten in te zetten om schendingen te stoppen en herstel te realiseren. Een gezonde, veilige en kwaliteitsvolle omgeving waarborgen en schade aan het leefmilieu, de natuur en de goede ruimtelijke ordening voorkomen, staan daarbij voorop.

In deze handreiking ontdek je welke sleutels je als lokaal bestuur in handen hebt om het lokale omgevingshandhavingsbeleid uit te bouwen en in de praktijk te brengen. Ze is gebaseerd op de aanbevelingen voor lokale besturen uit het Omgevingshandhavingsprogramma 2023 en geïnspireerd op de ervaringen van steden en gemeenten die hiermee aan de slag gingen in het pilootproject omgevingshandhaving.

WAAROM EEN LOKAAL OMGEVINGSHANDHAVINGSBELEID VOEREN?

Een lokaal omgevingshandhavingsbeleid legt de basis voor omgevingshandhaving in dienst van het algemeen belang. Dit betekent dat je niet alleen optreedt naar aanleiding van klachten van burgers, maar dat je ook gericht en proactief aan de slag gaat.

4

Een sterk omgevingshandhavingsbeleid vraagt om doordachte beleidsmatige keuzes. Als lokaal bestuur leg je handhavingsprioriteiten vast om je (omgevings)beleid te realiseren. Daarvoor maak je tijd en middelen vrij en je stemt je werking erop af.

Meerwaarde voor alle betrokkenen

Een formeel, door de gemeenteraad goedgekeurd omgevingshandhavingsplan stelt je in staat om proactieve en gerichte handhaving uit te voeren op basis van prioriteiten.

Je volgt de uitvoering nauw op en stimuleert samenwerking tussen alle betrokken partijen.

Het plan biedt een duidelijk kader voor de handhavingsuitvoering door de gemeentelijke ambtenaar. Burgers waarderen dan weer de transparante aanpak en weten precies wat ze wel en niet van de gemeente mogen verwachten.

Ook voor de handhavers op het terrein

Voor de handhavers op het terrein zijn de prioriteiten van het handhavingsbeleid een handige houvast om te bepalen welke afgeleverde vergunningen en onvergunde handelingen ze prioritair moeten controleren. Zo werkt de beleidsvisie écht door op het terrein.

De juiste aanpak bij klachten

Prioritering helpt je bovendien om gepast te reageren op klachten en meldingen. Klachten of meldingen die niet aansluiten bij de vooropgestelde prioriteiten kunnen eventueel later onderzocht worden of via een andere weg, worden opgevolgd. Je kan bijvoorbeeld burgers aanmoedigen om in dialoog te gaan, doorverwijzen naar burenbemiddeling, een GAS-vaststeller inschakelen Prioriteiten stellen is tot slot aangewezen wanneer je vastgestelde overtredingen nadien ook effectief bestuurlijk wilt laten boeten.

Eenvoudig evalueren en bijsturen

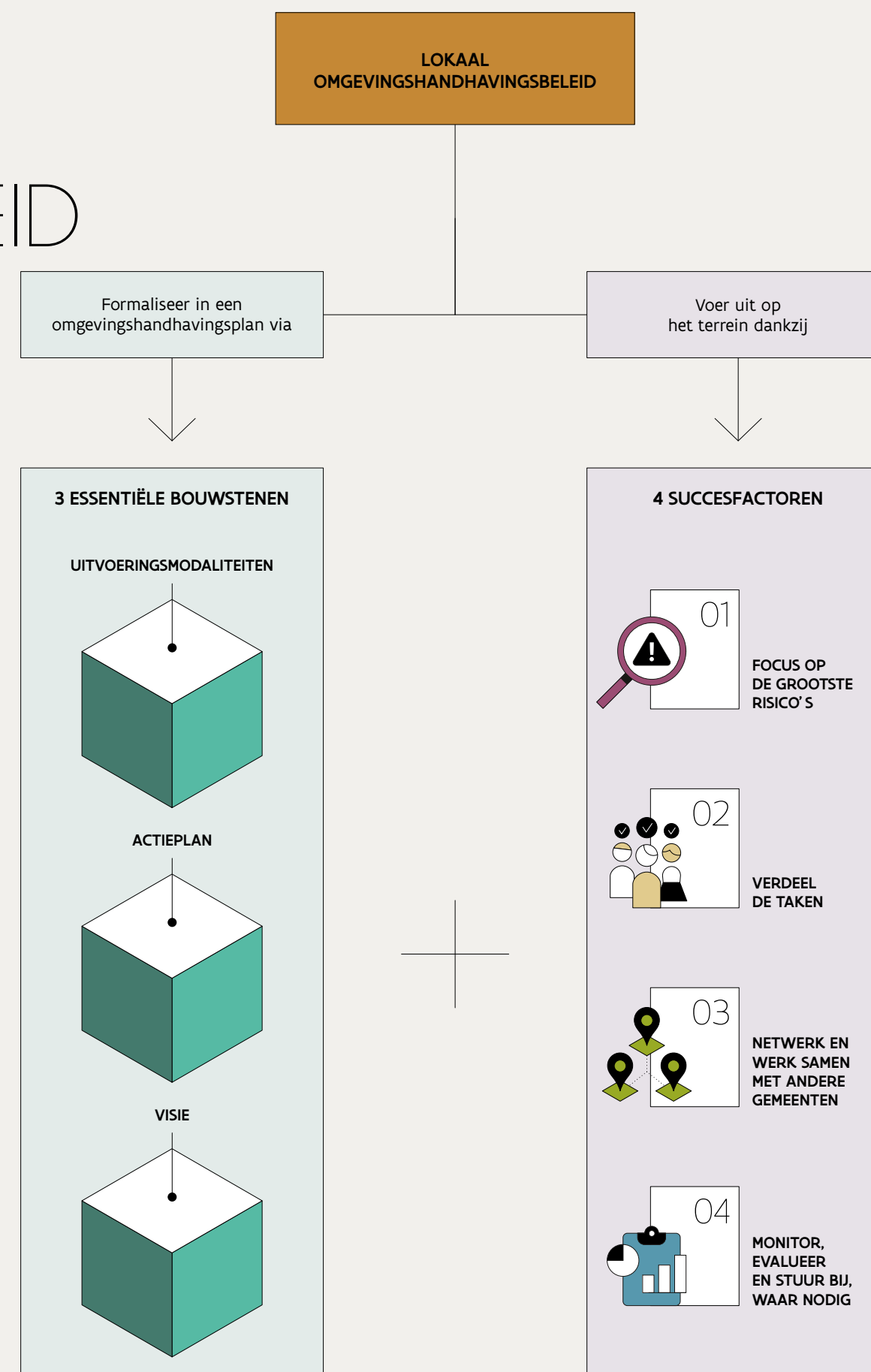
Na de formele goedkeuring van het omgevingshandhavingsplan volgt de uitvoering. Voorzie monitoring, evalueer of alles volgens plan verloopt en stuur bij waar nodig.

Vlaams-Brabant kreeg de laatste jaren af te rekenen met ernstige wateroverlast. Met beleidsplannen anticiperen we daarop.

Het omgevingshandhavingsplan met prioriteiten zorgt voor de onmisbare structurele ondersteuning van het omgevings- en openruimtebeleid. De controle van de vergunningsvoorwaarden inzake verhardingen is een belangrijke stap in het beperken van de gevolgen van droogte en wateroverlast.

Rony Sanchez,
expert omgeving –
milieu, gemeente Zemst

▲ Elementen van een lokaal omgevingshandhavingsbeleid

2

BOUWSTENEN VAN EEN LOKAAL OMGEVINGSHANDHAVINGSPLAN

Door het lokale handhavingsbeleid in een formeel omgevingshandhavingsplan te gieten, wordt handhaving een structureel onderdeel van je omgevingsbeleid

6

Een sterk omgevingshandhavingsplan steunt op drie bouwstenen:

- **BOUWSTEEN 1**
Een visie voor het lokale omgevingshandhavingsbeleid met duidelijke prioriteiten.
- **BOUWSTEEN 2**
Een actieplan dat de prioriteiten van het omgevingshandhavingsbeleid naar de dagelijkse werking vertaalt.
- **BOUWSTEEN 3**
Uitvoeringsmodaliteiten van het gevoerde beleid.

Hoe ga je hiermee van start? Eerst moet je een goed zicht hebben op wat er in je gemeente speelt. Meldingen, klachten en dossiers van de afgelopen jaren analyseren, overleggen met gemeentelijke diensten en nagaan welke prioriteiten relevant zijn voor je gemeente, is een prima vertrekpunt.

Daarnaast is draagvlak creëren belangrijk. Motiveer en onderbouw je beleidskeuzes met voorbeelden uit de praktijk en laat mandatarissen, lokale adviesraden en andere relevante stakeholders hierop feedback geven.

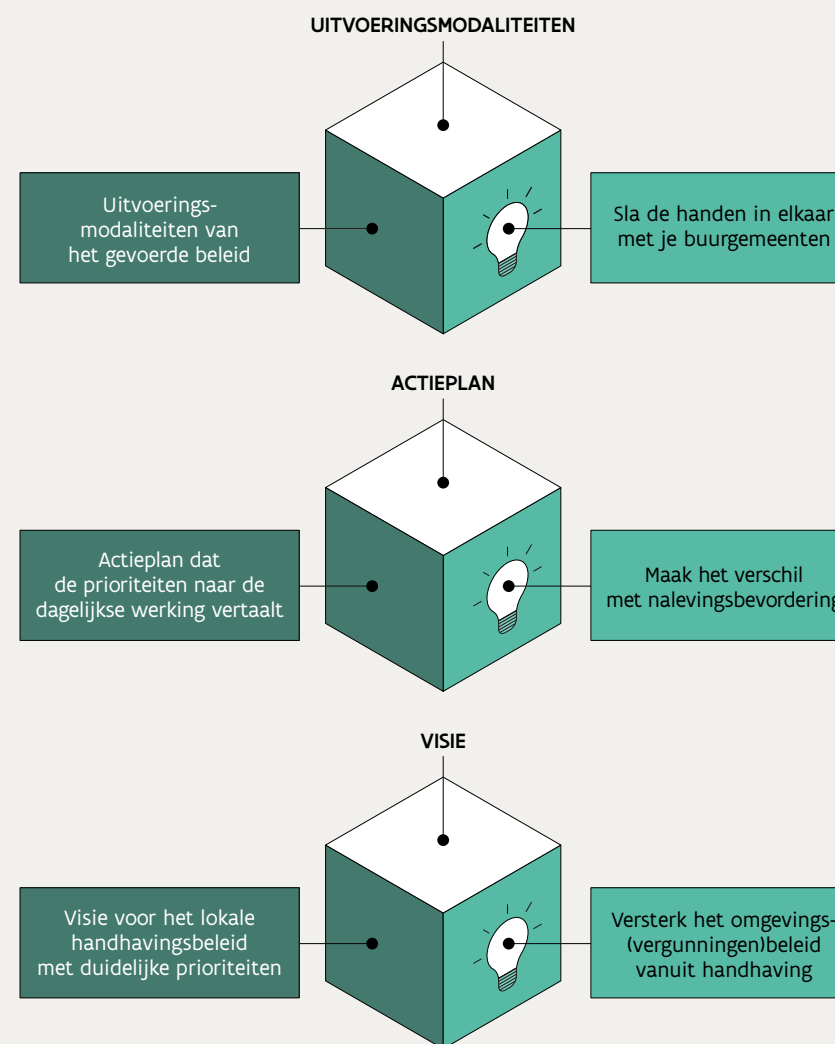
Zo kom je tot de juiste prioriteiten waar iedereen achterstaat.

Geel maakt werk van een gedragen omgevingshandhavingsplan

De stad Geel werkte in nauw overleg met het bestuur en de dienst vergunningen een proactief handhavingsbeleid uit dat verankerd werd in een plan.

Een gedragen plan vraagt het doorlopen van verschillende fases. Eén ervan is de uitleg van het doel en de functie van handhaving op een laagdrempelige manier aan het bestuur.

Concrete voorbeelden maken tastbaar hoe de omgeving er zou uitzien als er geen handhaving zou zijn. Haar nieuwe handhavingsplan bevat een afwegingskader met glasheldere criteria en indicatoren om prioriteiten te bepalen.

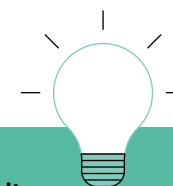
▲ Bouwstenen van een lokaal omgevingshandhavingsplan

Maak objectiviteit en integriteit bespreekbaar

Het omgevingshandhavingsplan zorgt voor een formeel goedgekeurd kader waardoor handhavers hun bevoegdheden gedragen en autonoom kunnen uitoefenen. Maak van de gelegenheid gebruik om objectief en integer handelen bespreekbaar te maken. Stel bijkomende richtlijnen op of maak afspraken rond deontologisch gevoelige situaties. Objectief en integer handelen is immers essentieel bij handhaving en hangt vaak samen met handelen vanuit de beginselen van behoorlijk bestuur.

Objectiviteit en integriteit bevorder je door rollen helder te bepalen en/of een praktijkgerichte deontologische code op te stellen.

Op de website van Audit Vlaanderen vind je goede praktijken, o.a. hoe Berlare en Kortenaak de deontologische code levend houden.

BOUWSTEEN 1

EEN VISIE VOOR HET LOKALE HANDHAVINGSBELEID MET DUIDELIJKE PRIORITEITEN

8

Bepaal op basis van de langetermijnvisie en beleidsplannen van je gemeente welke omgevingsthema's prioritair zijn om vanuit handhaving aan bij te dragen.

Handhaving is niet enkel het sluitstuk van het lokale vergunningenbeleid. Ze helpt ook om andere belangrijke doelstellingen van je omgevingsbeleid te realiseren. Denk aan CO₂-reductie en klimaatadaptatie, meer biodiversiteit, afvalpreventie, kernversterking en het beschermen van de open ruimte ...

Hou dus rekening met deze beleidsdoelen wanneer je de handhavingsprioriteiten en -acties voor je gemeente vastlegt in een omgevingshandhavingsplan. Zo draagt omgevingshandhaving actief bij aan het realiseren van de langetermijnvisie van je gemeente.

Laat je inspireren door de gewestelijke handhavingsprioriteiten

Het loont om de lokale prioriteiten voor omgevingshandhaving af te stemmen op de gewestelijke omgevingshandhavingsprioriteiten. Die zijn gericht op het aanpakken

van belangrijke omgevingsuitdagingen zoals biodiversiteitsbehoud, broeikasgasreductie, stikstofproblematiek, droogtebestrijding, duurzaam afvalbeheer en het naleven van milieunormen. Door deze gewestelijke prioriteiten te integreren in het lokale handhavingsbeleid zorg je voor meer ogen op het terrein.

Bovendien krijgen deze prioriteiten extra aandacht bij het gewest, onder de vorm van financiële prikkels of kennisdeling.

Maar ze komen ook hoger op de agenda bij het parket, bijvoorbeeld bij een beslissing om al dan niet over te gaan tot vervolg, en bij de beboetingsentiteit, bijvoorbeeld om te bepalen of en welke boete er wordt opgelegd.

Gebiedsgerichte aanpak overstijgt een klachtengestuurde aanpak en pakt zo ook onzichtbare maar nefaste overtredingen aan. Het overschrijdt gemeentegrenzen en vraagt om samenwerking op alle bestuursniveaus, een stimulans dus voor structurele schaalvergroting.

Stefaan Torfs, coördinator omgevingshandhaving, IGS SOLVA

Denk over de grenzen van je gemeente heen

Omgevingsdoelstellingen overstijgen vaak de gemeentegrenzen en hebben een impact op de hele regio, zoals het verminderen van stikstofemissies, terugdringen van erosie, tegengaan van verspreiding van zorgwekkende stoffen zoals PFAS of het beheren van overstromingsrisico's. Handhaving speelt hier een belangrijke rol in. Ze grijpt in bij overtreding van voorschriften en bevordert herstel. Door je handhavingsprioriteiten af te stemmen op de omgevingsdoelstellingen van de regio, creëer je een win-wineffect: lokale en regionale inspanningen versterken elkaar. De koppeling van lokale aan regionale belangen vergroot ook het draagvlak bij inwoners en lokale ondernemers.

Om ervoor te zorgen dat de beleidsvisie écht doorwerkt op het terrein, is controle op de vergunningen nodig. Zo wordt iedereen gelijk behandeld, wat vertrouwen in de overheid geeft. Een controle is trouwens meer dan handhaven: de handhaver sensibiliseert de burgers over de negatieve effecten van verharding, wat heel erg nodig is en draagvlak creëert voor een duurzaam ruimtelijk beleid.

Kevin Opstaele, gemeentelijk stedenbouwkundig inspecteur, stad Oostende

Benut de meerwaarde van een proactief handhavingsbeleid

Een sterk handhavingsbeleid stimuleert proactieve handhaving en de inzet van alle handhavingstrategieën. Zo wordt niet alleen opgetreden nadat de schendingen zijn gepleegd (reactieve handhaving), bijvoorbeeld naar aanleiding van klachten van burgers, maar worden schendingen ook doelbewust voorkomen.

Dit levert heel wat voordelen op:

• Positieve in plaats van negatieve insteek:

In plaats van alleen op te treden na klachten of burenruzies, verschuift de focus naar wat er echt toe doet voor de leefomgeving, een goede ruimtelijke ordening, natuur en dus het algemeen belang.

• Grotere bewustwording:

Overtredingen worden voorkomen omdat er meer bewustwording is. Proactieve controles werken als een tamtam waardoor meer mensen spontaan informeren naar wat wel en niet mag.

• Oog voor maatschappelijke relevantie:

Door proactief te handhaven, zet je je als lokaal bestuur op een heel zichtbare manier in voor wat maatschappelijk relevant en nodig is. Overtredingen pak je consequent aan.

Dankzij bilateraal overleg tussen de dienst Toezicht en de dienst Stedenbouw en Ruimtelijke Planning, over de praktijkervaringen van controleurs en de verklaringen van opdrachtgevers, maken we beleidsmaatregelen en regelgeving beter.

Zo werd het Algemeen Bouwreglement van de stad aangepast om de bufferende werking van hemelwaterputten en groendaken te optimaliseren.

Bob Engels, hoofdcontroleur/verbalisant ruimtelijke ordening en teamcoach Bouwtoezicht, Dienst Toezicht Wonen, Bouwen en Milieu, stad Gent

Versterk het omgevings- (vergunningen)beleid vanuit handhaving

Handhaving vormt het sluitstuk van het omgevingsbeleid. Het ene kan niet zonder het andere. Daarom is het essentieel dat je als handhaver regelmatig overlegt met je collega's die beleidsplannen opmaken en vergunningen afleveren.

Als je betrokken bent bij de opmaak van de voorschriften van nieuwe stedenbouwkundige verordeningen en beleidsvisies, of het formuleren van vergunningsvoorwaarden, is er meer garantie dat regels en voorwaarden handhaafbaar zijn.

Bovendien kunnen bevindingen van handhaving (bijvoorbeeld vanuit klachtenanalyse en terreinbezoeken) bijdragen tot een beleidsvisie of tot vergunningsvoorwaarden die anticiperen op knelpunten m.b.t. de leefomgevingskwaliteit en een goede ruimtelijke ordening.

BOUWSTEEN 2

EEN ACTIEPLAN DAT DE PRIORITEITEN VAN HET OMGEVINGSHANDHAVINGSBELEID NAAR DE DAGELIJKSE WERKING VERTAALT

Maak de vertaalslag van beleid naar praktijk met een actieplan dat helder weergeeft hoe je handhaving inzet en wat je ermee wilt bereiken.

Beleidsintenties omzetten in concrete acties: daar gaat het om. Welke handhavingsstrategie zet je wanneer in en waarom?

Door dit duidelijk te maken in je omgevingshandhavingsplan zorg je voor transparantie naar je inwoners en lokale ondernemers. Zo geef je niet alleen aan welke prioriteiten je hanteert en hoe je ze omzet in de praktijk, je maakt ook meteen duidelijk hoe er wordt opgetreden na bijvoorbeeld een klacht of melding.

Hou daarbij het brede palet van handhavingsstrategieën in je achterhoofd: nalevingsbevordering, toezicht op naleving, en herstel & bestrafing.

Zet alle handhavingsstrategieën in

Als lokaal bestuur wil je overtredingen voorkomen of zo snel mogelijk stopzetten en laten herstellen.

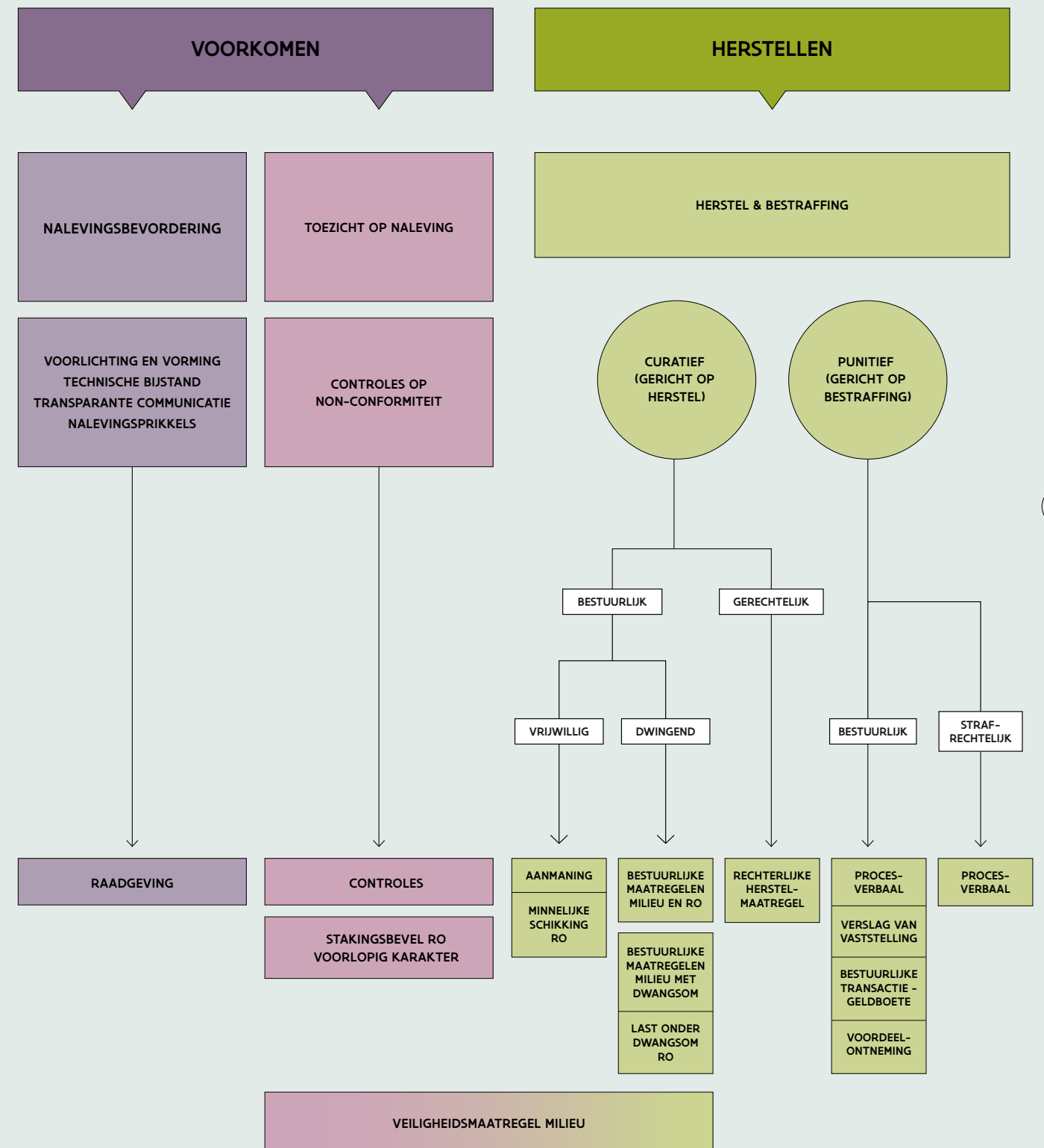
Dat kan op verschillende manieren: door nalevingsbevordering, toezicht op de naleving van vergunningen en/of naleving van bijzondere en sectorale voorwaarden, het voorkomen en aanpakken van onvergunde inrichtingen of illegale handelingen ...

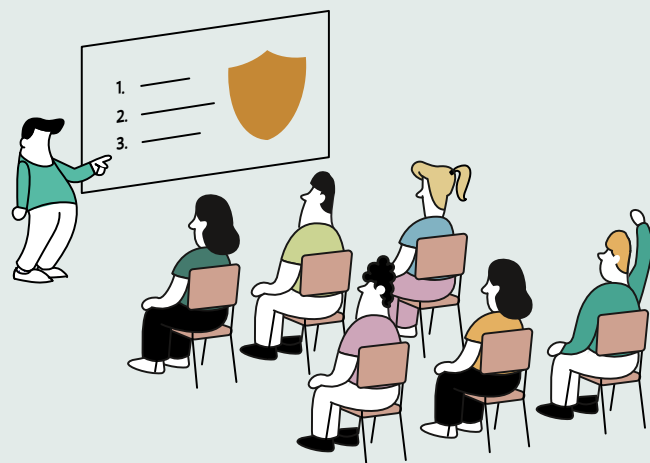
Maak het verschil met nalevingsbevordering

Regelgeving is complex, zeker voor burgers en lokale ondernemers. Nalevingsbevordering, onder meer voorlichting en vorming, is dan ook erg zinvol.

Veel lokale besturen zetten al sterk in op sensibilisering en informatieverbreiding via het gemeentelijk infoblad, op infoavonden, het verspreiden van flyers ...

Maar je kan hier nog een stapje verder in gaan. Zo kan je bijvoorbeeld de vergunningverlener stimuleren om communicatie te voorzien naar de aanvrager over de (bijzondere) voorwaarden in de verleende vergunning.

Technische bijstand, transparante communicatie en nalevingsprikkelers zijn ook efficiënte vormen van nalevingsbevordering.

Technische bijstand houdt in dat je burgers, bouwheren, bedrijven ... interactief en in realtime informeert over de wettelijke vereisten, en nuttige sjablonen, toolkits, checklists e.a. ter beschikking stelt.

Transparante communicatie gaat over het bekendmaken van handhavingsgegevens en -informatie, waarbij je bedrijven en burgers bewust maakt van hun nalevingsgedrag in vergelijking met anderen, zodat zij hieruit lessen trekken en hun gedrag aanpassen.

Nalevingsprikkelers lokken naleving uit door gewenst gedrag te belonen. Bijvoorbeeld door een partnerschap aan te gaan met de sector om overtredingen te voorkomen, of nudging.

Heist-op-den-Berg past nalevingsbevordering toe bij bemalingen en vermijdt zo repressieve handhaving

Heist-op-den-Berg ging in dialoog met de bemalingssector. De start werd gegeven met een infosessie waaraan bemalingsfirma's en lokale architecten deelnamen.

De dialoog leidde tot meer inzicht en begrip langs beide kanten, wat resulteerde in werkbare oplossingen.

Daarop ontwikkelde de gemeente een vergunningen- en handhavingsbeleid waarbij rekening werd gehouden met de struikelblokken waar burgers en professionals tegenaan lopen.

Zo werd de aanpak van bemalingen een gedragen verhaal van overheid, burgers en professionals.

Storytelling maakt complexe materie verteerbaar

Met storytelling maak je complexe beleidsinformatie rond omgevingshandhaving begrijpelijk en levendig.

Animatiefilmpjes kunnen bijvoorbeeld de impact van handhaving of procedures helder uitleggen en zo de betrokkenheid vergroten. Ook andere vormen van storytelling brengen thema's tot leven:

- **Succesverhalen:** Beschrijf hoe handhavingsacties de leefomgeving verbeterden.
- **Persoonlijke verhalen:** Deel ervaringen van handhavers of geëngageerde burgers.
- **Visuele content:** Gebruik video, foto's of infographics voor een krachtigere boodschap.
- **Interviews en podcasts:** Laat experts en praktijkmensen aan het woord via de gemeentelijke website.

De intergemeentelijke samenwerking MidLimburg strijdt tegen droogte en voorkomt overtredingen met informatiefilmpjes

De lokale besturen binnen de intergemeentelijke samenwerking MidLimburg werken samen op het vlak van omgevingshandhaving.

Een proactieve aanpak en sensibilisering van inwoners om overtredingen te voorkomen, staan daarbij hoog op de agenda.

Er werden onder meer opvallende animatiefilmpjes gemaakt over thema's als afsluitingen, hagen en verhardingen, en een algemeen filmpje over vergunningsplichtige handelingen.

Ze worden gedeeld via sociale media en de websites van de gemeenten om zoveel mogelijk mensen te bereiken.

Door toekomstige bewoners van nieuwe wijken al tijdens de bouw te informeren over de voorschriften inzake verharding, moeten we later niet reactief gaan handhaven.

Sharon Berton, handhaver omgeving, IGS Leiedal

Zet een mix aan instrumenten in

Om je doel te bereiken beschik je over een mix aan instrumenten, waaronder ook financiële stimuli. Handhavingsinstrumenten zoals aanmaning, proces-verbaal en herstelmaatregelen, kan je op een gedifferentieerde manier inzetten, afhankelijk van de aard van de overtreding en het gedrag van de overtreder.

Antwerpen verscherpt handhaving van bronbemalingen met aanrekenen van vermogensvoordeel

Antwerpen zet in op duurzaam omgaan met grondwater. Ze koppelt herinfiltratie aan bronbemalingen en rekent een vermogensvoordeel aan bij het niet naleven van de vergunningsplicht of voorwaarden.

Hoe Herzele haar bomenbestand in stand houdt

Herzele wil onze unieke natuur behouden, vergroenen en de biodiversiteit versterken.

Vergunningsvoorwaarden tot heraanplant van bomen worden consequent opgevolgd om te vermijden dat de opgelegde financiële waarborg door de vergunninghouder als excuus wordt gebruikt om niet tot heraanplant over te gaan.

Het vellen van bomen zonder de nodige vergunningen of machtigingen wordt onmiddellijk geverbaliseerd.

Een kader werd uitgewerkt om bestuurlijke maatregelen op te leggen.

BOUWSTEEN 3

UITVOERINGSMODALITEITEN VAN HET GEVOERDE BELEID

Maak duidelijk wat de uitvoering van het omgevingshandhavingsplan betekent op het vlak van inzet van personeel en middelen, en motiveer eventuele meervragen.

Mogelijke vragen die je hierbij kunnen helpen, zijn:

- Hoeveel controles wil je minstens doen?
- Hoeveel uren besteed je gewoonlijk aan een terreinbezoek en aan de behandeling van een dossier achteraf?
- Zijn er aspecten van de handhavingsuitvoering waarbij je externe expertise of materiaal nodig hebt waar een kostenplaatje aan vast hangt?
- Kan je een beroep doen op bepaalde inkomsten (bv. terugvloeit handhavingsinkomsten) en wat wil je daarmee doen?
- ...

Koppel aan de goedkeuring van het omgevingshandhavingsplan de vastlegging van VTE en budget

De vastlegging van VTE en budget door het college, onmiddellijk na de goedkeuring van het omgevingshandhavingsplan door de gemeenteraad, zoals *Herzele* heeft gedaan, garandeert dat het plan geen dode letter blijft.

Zorg er wel voor dat de prioriteiten die in het plan zijn opgenomen, haalbaar en werkbaar zijn. Beleidsmatige handhaving met inzet van verschillende strategieën vraagt om een algemeen budget. Met een betaling per handhavingsdossier, waar ad hoc wordt opgetreden, kan geen beleid worden gevoerd.

Sla de handen in elkaar met je buurgemeenten

Zeker voor kleinere gemeenten is het niet eenvoudig om handhavingspersoneel aan te werven en voltijds in te zetten voor handhaving. Met andere gemeenten samenwerken, al dan niet vanuit een intergemeentelijke vereniging of bovenlokaal samenwerkingsverband, biedt kansen om kennis en ervaring uit te wisselen en kosten te delen voor bijvoorbeeld communicatiemateriaal, het inhuren van externe expertise, digitale tools

Je kan zelfs nog een stapje verder gaan en van lokale handhavingsambtenaren echte specialisten maken in bijvoorbeeld geluid, afval, grondverzet ... Zo kunnen ze elkaar vanuit hun specifieke expertise versterken en ondersteunen tijdens controles.

3

SUCCESSFACTOREN OM JE BELEID IN DE PRAKTIJK TE BRENGEN

Hoe zorg je ervoor dat je omgevingshandhavingsbeleid geen dode letter blijft en dat de uitvoering efficiënt verloopt? Daarover denk je best al na bij de opmaak van je lokaal omgevingshandhavingsplan. Zo verlaag je de drempel om er daadwerkelijk mee aan de slag te gaan.

Zet de stap van beleid naar praktijk met deze vier succesfactoren:

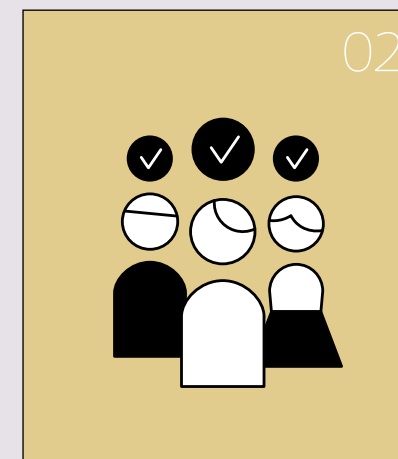
- **Focus op de grootste risico's.**
- **Verdeel de taken.**
- **Netwerk en werk samen met andere gemeenten.**
- **Monitor, evalueer en stuur bij waar nodig.**

4 SUCCESFACTOREN OM JE BELEID IN DE PRAKTIJK TE BRENGEN

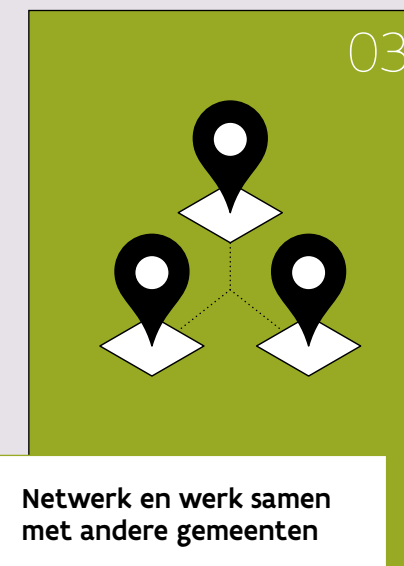
Focus op de grootste risico's

Het doel van een risicoanalyse is om de handelingen of activiteiten die de grootste bedreiging vormen voor de omgevingsdoelstellingen te identificeren zodat ze proactief aangepakt kunnen worden om de leefomgeving, natuur en goede ruimtelijke ordening beter te beschermen.

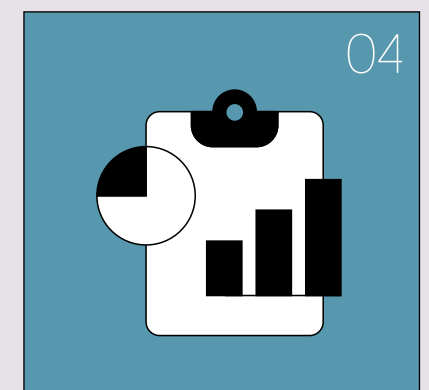
Verdeel de taken

Door de taken in het handhavingsproces te verdelen, kunnen lokale toezichthouders en vaststellers zich concentreren op hun kerntaken.

Netwerk en werk samen met andere gemeenten

Door de krachten te bundelen en kennis en middelen te delen, zet je sneller stappen vooruit en zorg je voor een gestroomlijnde en uniforme aanpak van handhaving. Alle neuzen staan in dezelfde richting en er ontstaat geen willekeur in de regio.

Monitor, evalueer en stuur bij waar nodig

Door actieve monitoring en regelmatige evaluatie hou je de vinger aan de pols en kan je snel bijsturen wanneer dat nodig is.

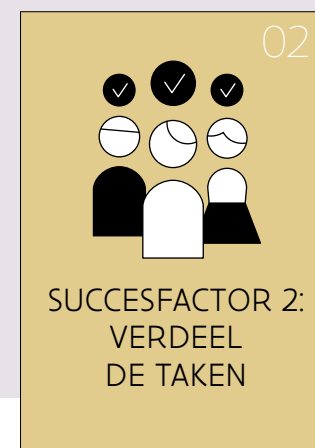

Een risicoanalyse helpt je om overtredingen met de grootste impact op de omgevingskwaliteit in kaart te brengen. Daarna bepaal je de betrokken doelgroepen (burgers, aannemers, industrie, landbouwers ...) of gebieden waar de impact op de omgevingskwaliteit het grootst is.

Zo kan je de mensen en middelen voor omgevingshandhaving proactief, gericht en efficiënt inzetten. Tegelijk heb je nu alle argumenten in handen om te motiveren waarom en wanneer je terreincontroles, burenbemiddeling of nalevingsbevordering inzet.

Hoe risico's en prioriteiten bepalend zijn voor handhaving

Schilde en Heist-op-den-Berg pasten een risicoanalyse toe om prioriteiten te stellen in hun omgevingshandhaving-beleid. Ook de intercommunale Zuid-Oost-Vlaanderen (SOLVA) werkte voor het stroomgebied van de Zwalmbeek een proactieve aanpak uit waarbij overtredingen werden gecategoriseerd volgens criteria die bepalend zijn voor de inzet vanuit handhaving.

Door de taken in het handhavingproces te verdelen, kunnen lokale toezichthouders en vaststellers zich concentreren op kerntaken.

- De communicatiedienst van je gemeente kan ondersteuning bieden bij bewustmakingscampagnes.
- Collega's van vergunningverlening kunnen aandachtspunten meegeven aan de aanvrager wanneer ze een vergunning afleveren.
- Medewerkers van de technische dienst, de wijkagent ... zijn extra ogen op terrein.

- Bij de dienst ICT zien ze vast en zeker mogelijkheden om een tool of instrument te ontwikkelen voor slimme digitale opvolging van handhavingdossiers.
- De preventieambtenaar van je gemeente kan een rol spelen in de een bemiddeling bij hinderklachten.
- Via een publiek-private samenwerking kan je exploitanten of bouwheren informeren over regelgeving en goede praktijken.

Digitalisering maakt het verschil

Handhavers in Herzele werken sneller en slimmer door digitale registratie van vergunningsvoorwaarden, dynamische kaartlagen met handhavinginformatie en informatieverzameling via smartphone op het terrein.

Team- en domeinoverschrijdende samenwerking zorgt voor een gecoördineerd beleid en efficiënte inzet van de ogen op het terrein.

Els Van Rillaer, deskundige handhaving, gemeente Heist-op-den-Berg

03

SUCCESFACTOR 3: NETWERK EN WERK SAMEN MET ANDERE GEMEENTEN

Door de krachten te bundelen met andere gemeenten, sta je sterker. Lokale besturen die samenwerken, delen middelen en expertise. Bovendien zorgt bovenlokale samenwerking voor een meer gestroomlijnde en uniforme aanpak van handhaving. Alle neuzen staan in dezelfde richting en er ontstaat geen willekeur in de regio. Duidelijkheid voor de aanvrager en uitvoerder, en het gelijkheidsbeginsel staan voorop.

Door contacten te onderhouden met gewestelijke inspecteurs en ze te informeren over je beleid en acties, en door goede afspraken te maken met het parket, kan een interbestuurlijke samenwerking tot stand komen. Zo vermijd je dubbel werk en worden hiaten ingevuld. Er zijn meer ogen op het terrein en meer effectieve acties mogelijk voor het herstellen van de leefomgeving en een goede ruimtelijke ordening.

Door over onze gemeentelijke muurtjes heen te kijken en samen te overleggen, versterken we handhaving niet enkel in onze eigen gemeente maar in de hele regio.

Inspiratie voor de aanpak van bronbemalingen haalden we bij andere gemeenten die al een schat aan ervaring en kennis hebben verzameld. Onze eigen ervaringen delen we binnen het regionale netwerk.

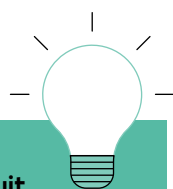
Veerle Coeckelbergh, diensthoofd dienst Omgeving, gemeente Willebroek

Haal voordeel uit online tools en kennisuitwisseling

De Vlaamse overheid biedt informatie en praktische tools aan die de handhavingsuitvoering in je gemeente effectiever maken. Ontdek ze [hier](#).

Gebruik je Viva Engage (het vroegere Yammer) al, een online netwerk binnen het [Atrium Lerend Netwerk](#)? Met dit sociaal kennisnetwerk van en voor lokale ambtenaren, aangevuld met de [beleidsfora](#), wordt kennisuitwisseling kinderspel.

Via de [Wetwijzer](#) vind je dan weer verduidelijkingen en interpretatie bij de wetgeving en antwoorden op veelgestelde vragen.

04

SUCCESFACTOR 4: MONITOR, EVALUEER EN STUUR BIJ WAAR NODIG

Worden de beleidsdoelstellingen gerealiseerd? Hoe verloopt de uitvoering van de handhaving? Wat levert de focus op de handhavingsprioriteiten op? ... Actieve monitoring en regelmatige evaluatie zijn noodzakelijk. Zo hou je de vinger aan de pols en kan je snel bijsturen wanneer dat nodig is.

Bovendien draagt handhaving bij aan een geïntegreerde beleidscyclus en beter handhaafbare vergunningen, door relevante kennis en informatie uit handhavingsvaststellingen vlot door te geven aan collega's die verantwoordelijk zijn voor planning en vergunningverlening.

Bij het systematisch controleren van alle vergunningsbeslissingen op vlak van bemalingen, groenaanplant en ontharden stelden we tot onze verbazing vast dat zelfs de belangrijkste vergunningsvoorwaarden niet in orde waren bij maar liefst de helft van de gecontroleerde adressen.

Dat leidde tot een duidelijke conclusie: zonder handhaving schiet het vergunningenbeleid zijn doel voorbij.

Jeroen Wauters, stafmedewerker Handhaving, Veneco

Zet je handhavings- cijfers in de kijker

De Vlaamse overheid biedt een [omgevingshandhavingsrapportage](#) aan waar je cijfers kan terugvinden over je gemeente en deze kan vergelijken met andere gemeenten. Zo kan je inschatten hoe ver je staat op vlak van handhaving in vergelijking met andere lokale besturen. Je kan de cijfers ook gebruiken om de evolutie van je handhavingsactiviteiten op te volgen en hierover te communiceren naar je stakeholders.

4

AAN
DE SLAG

Met een krachtige omgevingshandhaving draag je bij aan een sterk omgevingsbeleid. Je verbetert de nalevingsgraad van vergunningen en regelgeving. Door instrumenten gericht in te zetten, kan je schendingen voorkomen, snel stoppen en herstellen mogelijk maken.

Wil je hier, net als de 14 pilootgemeenten 'omgevingshandhaving' mee aan de slag gaan? Deze handreiking zet je op weg.

Laat je inspireren door onze tips en de praktijkervaringen van andere gemeenten, en maak van handhaving de motor van je omgevingsbeleid. Succes!

Het departement Omgeving
maakt werk van beleidsmatige
handreikingen met als doel lokale
besturen en andere partners
handvaten te geven om met
het Vlaamse Omgevingsbeleid
aan de slag te gaan.

MEER LEZEN

Je kan alle handreikingen bekijken op
[https://omgevingvlaanderen.be/
nl/ruimtelijk-beleid-en-planning/
beleidsmatige-handreikingen](https://omgevingvlaanderen.be/nl/ruimtelijk-beleid-en-planning/beleidsmatige-handreikingen)

Verantwoordelijke uitgever:

Toon Denys, secretaris-generaal
Departement Omgeving
Koning Albert II-laan 15 bus 553,
1210 Brussel (postadres)
vlaanderen.be/omgeving

Een uitgave van het
Departement Omgeving,
Afdeling Beleidsontwikkeling
en Juridische Ondersteuning
BJO.omgeving@vlaanderen.be

Auteurs: Afdeling Beleidsontwikkeling
en Juridische Ondersteuning,
Departement Omgeving

Publicatiedatum: juni 2025

Depotnummer: D/2025/3241/202